

Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy,
adabiy-badiiy jurnal

MUASSISLAR: Beruniy tuman hokimligi

"Tafakkur-tamaddun" OOO

"Beruniy avlodlari" jamoat fondi

HAMKORLARIMIZ:

O'zRFA Qoraqalpog'iston bo'limi

Qoraqalpoq davlat universiteti

Urganch davlat universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

BOSH MUHARRIR:

Munavvara KURBANBAYEVA

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Anvar ALLAMBERGENOV

TEXNIK MUHARRIR:

Islombek ABDIKHAKIMOV

BO'LIM MUHARRIRI:

Muqaddas KURBANBAYEVA

Akmal SAIDOV, y.f.d., prof., akad.

Qahramon QURONBOYEV, s.f.d., prof.

Mehmet Munir Dadaoglu, phil.sc.d., prof. (Turkiya)

Roman GOPAL, fil.f.f.d (PhD) (Hindiston)

Azizulloh AROL, fil.f.f.d (PhD) (AQSh)

Almagul BAYRIYEVA, s.f.d., (DSc)

Zuhra REYMOVA, y.f.d., (DSc)

Karlig'ash UMAROVA, y.f.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov, t. f.d, prof. (Ozarbayjon)

Anvar ABDULLAYEV, t.f.f.d, dots.

Makset KARLIBAYEV, t.f.d., k.i.x.

Kozimbek TUXTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Shoira NURULLAYEVA, t.f.n, dots

Konul Bunyadzoda, falsafa fanlari doktoru,

(AMEA) muxbir uzvu (Ozarbayjon)

Baxtiyor KARIMOV, fal.f.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, fal.f.d.

Alima BERDIMURODOVA, fal.f.d.

Zarifboy DO'SIMOV, fil.f.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.f.d., prof. (Ozarbayjon)

Nasibullina Nurida Shaydullovna, fil.f.n. (Rossiya Federatsiyasi)

Sayyora SAMANDAROVA, fil. f.n, dotsent

Bekposhsha RAXIMOVA, fil.f.n, dots (PhD)

Azamat PRIMOV, fil.f.n, dots (PhD)

Qabil MAMBETOV, fil.f.f.d (PhD)

Vahob RAHMONOV, f.f.n., dots

Farrux Abbas oglu Rustamov, p.f.d, prof. (Ozarbayjon)

Qozoqboy YO'LDOSHEV, p.f.d., prof.

Safo MATJONOV, p.f.d., prof.

Qaxramon IBADULLAYEV, p.f.d., (DSc)

Masharib ABDULLAYEV, s.f.f.d., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJAPOV, fal.f.f.d., (PhD)

Rana Hamid qizi Qadirova, psixol.f.d., prof. (Ozarbayjon)

Nargis ATABAYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Dilafroz QARSHIYEVA, psixol.f.d., (DSc)

BIZNI IJTIMOYIY TARMOQLARDA QUVIDAGI MANZILLARDA KUZATING:

JAMOATCHILIK KENGASHI:

Sirojiddin SAYYID

Muhammad ALI

Kengesboy KARIMOV

Iqbol MIRZO

Qurbon SHONIYOZOV

O'rozboy ABDURAHMONOV

Murotboy JUMANOV

Adabiy maslahatchi:

Guliston MATYOQUBOVA

Rassom:

Alibek ABDURAHMONOV

Sahifalovchi-bezovchi: G'iyosiddin O'NAROV

Manzili: Qoraqalpog'iston Respublikasi,

Beruniy tumani.

Web-sayt: <https://jurnal.tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram kanali: <https://t.me/tamaddunnuri>

Tel.: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

Qog'oz bichimi 60x84 1/4. Nashriyot hisob tabog'i 28.

Indeks – 960. ISSN 2181-8258. "ADAD PLYUS" MCHJ

bosmaxonasida chop etildi. Adadi 300 dona.

Bosishga 2025-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Toshkent shahri, Chilonzor ko'chasi, 28-uy. 2025-yil, 5-son (68).

Ushbu son "Tamaddun nuri" jurnali tahririyatining

kompyuterida sahifalandi. Buyurtma №29.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda "Tamaddun nuri"dan olindi deb

izohlanishi shart. Matn hamda reklamardagi ma'lumotlarning

to'g'riligi uchun mualliflar mas'uldir. Tahririyatga kelgan

qo'lyozmalar tahrirlanadi, taqriz qilinmaydi va muallifga

qaytarilmaydi.

"Tamaddun nuri" jurnali Google Scholar

bazasida indekslanadi. Bu esa jurnalning ilmiy nufuzini oshirish va

mualliflarning ilmiy ishlarini keng miqyosda targ'ib qilishga yordam

beradi. Google Scholar orqali tadqiqotchilar va olimlar "Tamaddun nuri"

jurnalida chop etilgan maqolalarni qidirib topish va ularga havola

berish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Tahririyat Crossref DOI ning rasmiy a'zosi hisoblanadi va

10.69691 DOI prefiksiga ega. Har bir nashr va ilmiy

maqolaga individual Crossref DOI raqami beriladi.

Crossref

10.69691 DOI

ISSN-2181-8258

Impakt faktor-9.347

SLIB.UZ

Scientific, socio-philosophical, cultural and educational, literary and artistic magazine

Founders: Beruniy District Municipality

"Tafakkur-tamaddun" OOO

Public Foundation "Descendants of Berunius"

Our colleagues: Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan Karakalpakstan division

Karakalpak State University

Urgench State University

EDITORIAL BOARD:

EDITOR-IN-CHIEF:

Munavvara KURBANBAEVA

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Anvar ALLAMBERGENOV

TECHNICAL EDITOR:

Islombek ABDIKHAKIMOV

SECTION EDITOR:

Mukaddas KURBANBAEVA

Akmal SAIDOV, y.sc.d., prof., Acad.

Qakhraman QURANBAYEV, s.sc.d., prof.

Mehmet Munir Dadaoglu, phil.sc.d., prof. (Turkiya)

Roman GOPAL, phil.sc.n. (PhD) (India)

Azizulloh AROL, phil.sc.n. (PhD) (USA)

Almagul BAYRIEVA, s.sc.d., (DSc)

Zuhra REYMOVA, y.sc.d., (DSc)

Karligash UMAROVA, y.sc.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayılov, ist. sc.d, prof. (Ozarbayjon)

Anvar ABDULLAEV, ist.sc.d, dots.

Makset KARLIBAEV, t.f.d., k.i.x.

Kazimbek TUKHTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Shoira NURULLAEVA, c. of h. sciences, associate professor

Konul Bunyadzoda, Doctor of Philosophy,

(AMEA) Corresponding Member (Ozarbayjon)

Bakhtiyar KARIMOV, phil.sc.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, phil.sc.d.

Alima BERDIMURODOVA, phil.sc.d.

Zarifboy DOSIMOV, Phil.sc.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.sc.d., prof. (Ozarbayjon)

Nasibullina Nurida Shaydullovna, can. of phil (Rossiya)

Sayyora SAMANDAROVA, associate professor, can.of phil.

Bekposhsha RAKHIMOVA, can. of phil.sc, dots (PhD)

Azamat PRIMOV, can. of phil.sc, dots (PhD)

Qabil MAMBETOV, phil.sc.n. (PhD)

Vahab Rakhmonov, f.sc.n., dots.

Farrux Abbas oglu Rüstamov, p.sc.d, prof. (Ozarbayjon)

Kazakboy YOLDASHEV, p.sc.d., prof.

Safo MATJONOV, p.sc.d., prof.

Qakhraman IBADULLAEV, p.sc.d., (DSc)

Masharib ABDULLAEV, of art.sc.c., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJAPOV, phil.sc.d., (PhD)

Rana Hamid qızı Qadirova, Psychol.sc.d., prof.(Ozarbayjon)

Nargis ATABAEVA, Psychol.sc.d., (DSc)

Dilafuz QARSHIEVA, Psychol.scd., (DSc)

FOLLOW US ON SOCIAL MEDIA BELOW:

COMMUNITY COUNCIL:

Sirojiddin SAYID

Muhammad Ali

Kengesboy KARIMOV

Iqbal MIRZA

Kurban SHONIAZOV

Orozboy ABDURAHMANOV

Muratboy JUMANOV

Literary Advisor:

Gulistan MATYOQUBOVA

Painter:

Alibek ABDURAHMANOV

Page editor:

Ghiyaziddin O'NAROV

Our address: Republic of Karakalpakstan, Beruni district.

Website: <https://tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram channel: <https://t.me/tamaddunnuri>

Phone: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

The editorial board is an official member of Crossref DOI and has the prefix 10.69691 DOI. Each publication and scientific article is assigned an individual Crossref DOI number.

Paper size 60x84 ¼. Publisher's scoreboard 28. The index is 960.

It was published in the printing house of "ADAD PLUS" LLC. The number is 300 pieces.

Chilonzor street, 28, Tashkent city. 2025, No.5 (68).

This issue was paged on the computer of "Tamaddun Nuri" editorial office. Order #29. When copying from the magazine, it must be noted that it was taken from "Tamaddun Nuri". The authors are responsible for the accuracy of the information in the text and advertisements. Manuscripts received by the editors will be edited, not reviewed, and not returned to the author.

"Tamaddun nuri " magazine is indexed in the Google Scholar base. This helps to increase the scientific prestige of the Journal and to promote the scientific work of the authors on a large scale.

Through Google Scholar, researchers and scientists will be able to search and link articles published in the Journal "Tamaddun nuri".

Crossref DOI-10.69691

ISSN-2181-8258

Impakt faktor-9.347

SLIB.UZ

10.00.00 - "FILOLOGIYA"

Axmedova Gulchehra O'skinovna. Sherobod dostonchilik maktabining davomchisi Baxshi Abdunazar Poyon o'g'lining dostonchilikda tutgan o'rni	347
Xalmuratova Dilbar Yakıpbayevna. Kórkem shıǵarmalarda dialektlik etnografizmlardıń qollanıwı (M.Nizanov shıǵarmaları tiykarında).....	353
Saparboyev Jaxongir Alimbay o'g'li. Sharh janrining zamonaviy jurnalistika janrlari tasnifidagi o'rni.....	379
Umarova Úmitay A. Mahmud Qashǵariydıń «Devani-luǵat-it-türk» miynetinde somatik komponentli birliklerdiń naqıl-maqallarda qollanılıwı.....	383
Морозова Анастасия Владимировна. Прозвища как картина ведения мира: лингвокультурологический анализ.....	413

12.00.00 – "YURIDIK FANLAR"

Kalbayeva Eldora Uzaqbaevna. O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksida kiber-o'g'rilik uchun javobgarlik: mavjud normalar tahlili va takomillashtirish istiqbollari.....	238
Rahmatova Adiza Orifovna. Bola huquqlari tushunchasi, mohiyati va ularni huquqiy jihatdan himoya qilish asoslari.....	303

13.00.00 – "PEDAGOGIKA"

Rajabova Nilufar Egamberganovna. Xorazm viloyatidagi ziyoratgohlarning mahalliy aholi hayotida tutgan o'rni.....	48
Bekniyazov Qonisbay Isakovich. Integrativ yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning kasbiy-gnostik tayyorgarligi.....	147
Xudayberdiyeva Nilufar Bozorovna. Pedagog kadrlarda kasbiy va texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	204
Hakimova Gulshan Abduxalil qizi. Talaba qizlarda xalq o'yinlari vositasida valeologik madaniyatini shakllantirish.....	210
Muxammadiyev Lochin G'ayratovich. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarida mediasavodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	273
Joldasov Ixtiyar Suyundikovich. Tarix o'qituvchilarining kasbiy metodik tayyorgarligini takomillashtirish.....	276
Aliqulova Feruza O'ktam qizi. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining o'qish kompetensiyasini Charlz Dikkens asarlari asosida.....	330
Odinayeva Gulshoda Shavkatovna. O'quvchilarda ijtimoiy daxldorlik hissini shakllantiruvchi omillar.....	335
Ergashev Nurmuhhammad Jalilovich. Pedagogik faoliyatni shakllantirishning nazariy-metodologik jihatlari.....	360
Ibragimova Matluba Maxsudovna. Kichik yoshli bolalarning sog'lom shakllanishida badiiy gimnastika va sport mashg'ulotlarining imkoniyatlari.....	373
Shuhratova Husnora Shuhrat qizi. Sinfdan tashqari mashg'ulotlarda "Badash" ohanglarini pedagogik ta'limotlar asosida o'qitish.....	375

19.00.00- "PSIXOLOGIYA"

Xolturayev Asqarjon Panjiyevich. Oliy ta'lim o'qituvchilarining kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	269
--	-----

Jurnal 2016-yil 28-sentyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan № 0843 raqami bilan qayta ro'yxatdan o'tgan. O'zbekiston Respublikasi OAK tomonidan 2019-yil 30-yanvarda chop etilgan OAK rayosati qarorlari bilan tasdiqlangan ro'yxatga ko'ra 07.00.00 - "Tarix", 09.00.00 - "Falsafa", 10.00.00 - "Filologiya" ixtisosligi bo'yicha; OAK Rayosatining 2023-yil 31-oktyabrdagi 345-son qarori bilan 12.00.00 – "Yuridik fanlar", 13.00.00 – "Pedagogika", 19.00.00 – "Psixologiya" ixtisosliklari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

**BO'LAJAK TARIX FANI O'QITUVCHILARIDA
MEDIASAVODXONLIK KO'NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI**
*Muxammadiyev Lochin G'ayratovich, Chirchiq davlat pedagogika
universiteti tadqiqotchisi*
**PEDAGOGICAL BASIS OF DEVELOPING MEDIA
LITERACY SKILLS IN FUTURE HISTORY
TEACHERS**

*Mukhammadiev Lochin Gayratovich, Chirchik State Pedagogical
University Independent Researcher*

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ
НАВЫКОВ МЕДИАГРАМОТНОСТИ У БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ ИСТОРИИ**

*Мухаммадиев Лочин Гайратович, независимый исследователь
Чирчикского государственного педагогического университета*

<https://orcid.org/0009-0004-7224-0328>

e-mail:
l.gayratovich@gmail.uz

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak tarix fani o'qituvchilarida mediasavodxonlik ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishning pedagogik asoslari yoritilgan. Mediasavodxonlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarixiy ta'limda tutgan o'rni, tarixiy manbalarni tanqidiy tahlil qilish, tarixiy axborotni faktologik asosda baholash ko'nikmalarining shakllanishiga doir masalalar tahlil etilgan. Muallif bo'lajak tarixchilarni tayyorlashda raqamli texnologiyalar, zamonaviy ommaviy axborot vositalari bilan ishlash, feyk (soxta) axborotni aniqlash va axborot madaniyatini shakllantirishga qaratilgan yondashuvlarni pedagogik jarayon bilan bog'laydi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, tarixiy tafakkur, axborot madaniyati, tarixiy manbalar, tanqidiy fikrlash, o'qituvchi tayyorgarligi.

Abstract: The article explores the pedagogical foundations of developing media literacy among future history teachers. It highlights the importance of integrating critical media analysis, source evaluation, and digital competencies into teacher training. Special emphasis is placed on historical thinking, working with historical sources, identifying misinformation, and fostering a responsible information culture through innovative teaching methods and digital tools.

Keywords: media literacy, historical thinking, information culture, source criticism, teacher preparation.

Аннотация: В статье раскрываются педагогические основы формирования медиаграмотности у будущих учителей истории. Рассматривается содержание понятия "медиаграмотность" и его значение в процессе подготовки педагогов, анализируется роль исторического источника в контексте медиакомпетентности, акцент сделан на развитие навыков критического мышления и оценки информации с точки зрения ее достоверности. Автор предлагает интегративный подход к преподаванию, основанный на использовании цифровых технологий и современных медиаресурсов.

Ключевые слова: медиаграмотность, историческое мышление, информационная культура, критическое мышление, подготовка учителей.

KIRISH. Zamonaviy axborot jamiyatida tarix fani o'qituvchilarining axborot manbalarini tahlil qilish, ular orasida haqqoniy va noto'g'ri ma'lumotlarni farqlay olish ko'nikmalariga ega bo'lishi dolzarb masalaga aylandi. Ayniqsa, tarixiy voqealarni yoritishda manipulyativ usullar ko'payotgan bir paytda, bo'lajak o'qituvchilarning mediasavodxonligini shakllantirish ta'limning ustuvor yo'nalishiga aylanishi zarur. Shu bois, bu maqolada bo'lajak tarix fani o'qituvchilarida mediasavodxonlik ko'nikmalarini pedagogik nuqtayi nazardan rivojlantirish masalasi atroflicha tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD. Mediasavodxonlik tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasida keng ko'lamli kommunikativ, axboriy va madaniy kompetensiyalar tizimini anglatadi. UNESCO ta'rifiga ko'ra, mediasavodxonlik bu insonning media va axborot vositalari bilan ongli, tanqidiy va samarali munosabatda bo'lish qobiliyatidir[3]. Bu tushuncha informatsion va raqamli savodxonlik, tanqidiy fikrlash, axborot manbalarini tahlil qilish, baholash va ulardan mas'uliyatli foydalanishni qamrab oladi.

Tarixiy ta'lim kontekstida mediasavodxonlik ayniqsa dolzarb ahamiyat kasb etadi, chunki tarix — bu doimiy tahlil, baholash va turlicha talqinlar orqali o'rganiladigan fan. Tarixiy ma'lumotlar, ayniqsa ularning ommaviy axborot vositalaridagi talqinlari, ko'pincha siyosiy, mafkuraviy va madaniy kontekstga bog'liq bo'lgan holda keltiriladi. Shuning uchun tarix fani o'qituvchisi tarixiy manbalarni tahlil qilish, fakt va fikrni ajrata olish, turli axborot oqimlarida kontekstual yondashuvni tanlay olish salohiyatiga ega bo'lishi zarur[2].

Bo'lajak tarix fani o'qituvchilari tarixiy voqealarni media vositalari orqali qanday talqin qilinishini chuqur tushunishlari, ayniqsa feyk (soxta) tarixiy axborotlarni aniqlay olishlari lozim. Bu borada tanqidiy fikrlash va axborotni verifikatsiyalash ko'nikmalarini shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Masalan, ko'plab tarixiy mavzular ommaviy axborot vositalarida biryoqlama yoritilishi mumkin, bu esa o'quvchilarda noto'g'ri tarixiy tasavvurlar shakllanishiga olib keladi. Tarix o'qituvchisi bunday holatlarda nafaqat o'zi xolis pozitsiyani egallashi, balki o'quvchilarni ham ko'p manbali tahlilga jalb qilishi kerak [5].

MUHOKAMA. Mediasavodxonlikning tarixiy ta'limdagi ahamiyati shundan iboratki, u o'quvchilarni faqat faktlarni yodlashga emas, balki ularni anglash, baholash va mustaqil xulosa chiqarishga o'rgatadi. Shu sababli mediasavodxonlik va tarixiy tafakkur o'rtasida kuchli metodik bog'liqlik mavjud. Tarixiy tafakkur sabab-natija tahliliga, vaqt doirasidagi izchillikka va kontekstual yondashuvga asoslangan bo'lsa, mediasavodxonlik bu tafakkurni raqamli axborot muhitida qo'llash imkonini beradi [6].

Shuningdek, tarixiy ta'limda mediasavodxonlikni rivojlantirish uchun interaktiv materiallar — virtual muzeylar, raqamli arxivlar, tarixiy podkastlar va hujjatli filmlar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda va mustaqil o'rganish faoliyatini rag'batlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida yangi turdagi muloqotni vujudga keltiradi[1]. Natijada, mediasavodxonlik tarixiy ta'limda ikki yo'nalishda ahamiyatlidir: birinchidan, u o'qituvchining o'z kasbiy kompetensiyasini boyitadi; ikkinchidan, o'quvchilarning tanqidiy-tarixiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida mediasavodxonlikni pedagogik dasturlarga integratsiya qilish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

NATIJALAR. Zamonaviy ta'limda tanqidiy fikrlash — bu axborotni tahlil qilish, mantiqiy xulosalar chiqarish, mavjud dalillarning ishonchliligini baholash va muqobil pozitsiyalarni ko'rib chiqishga asoslangan ongli faoliyat turi hisoblanadi. Tanqidiy fikrlash ko'nikmalari ayniqsa tarixiy ta'limda beqiyos ahamiyatga ega, chunki tarix — bu ko'p manbali, ko'p talqinli fan bo'lib, unda voqealarni faqat faktlar asosida emas, balki kontekstual va tafsiriy yondashuv asosida anglash zarur.

Mediasavodxonlik esa tanqidiy fikrlashni amaliyotga tatbiq etishda eng muhim vositadir. Media muhitida tarixiy axborotlar ko'pincha kontekstdan uzilgan, siyosiy yoki mafkuraviy niyatlar bilan shakllantirilgan bo'ladi. Bo'lajak tarix o'qituvchisi bunday holatlarda axborotni tanqidiy tahlil qilish, tarixiy haqiqatni aniqlash uchun manbalarni solishtirish, ularning ishonchliligini aniqlash ko'nikmalariga ega bo'lishi lozim[2].

Tarixiy tafakkur esa — bu tarixiy voqealarni sabab-natija bog‘liqligi, zamon va makon konteksti, tarixiy shaxslar va ularning qarorlarini tushunish orqali anglash jarayonidir. Bu tafakkur mediasavodxonlik orqali yanada chuqurlashadi, chunki raqamli makonda o‘quvchi turli media mahsulotlar bilan mustaqil ishlashga, ularni solishtirishga va baholashga o‘rganadi[6].

Masalan, tarixiy bir voqeaga oid gazetadagi maqola, hujjatli film, blog posti yoki YouTube sharhini tahlil qilish orqali o‘quvchi faqat tarixiy faktlarni o‘rganmaydi, balki ularning qanday talqin qilinayotganini tushunishga harakat qiladi. Bu jarayonda o‘qituvchi o‘quvchini muqobil fikrlar, dalillarning manbalari, manbaning paydo bo‘lgan davri, mualliflik pozitsiyasi haqida savollar bilan tanishtirishi lozim. Shu orqali tanqidiy fikrlashga asoslangan tarixiy tafakkur shakllanadi[5]. Facione tomonidan ishlab chiqilgan tanqidiy fikrlash komponentlari (muloqotga tayyorlik, dalilni tahlil qilish, baholash, qaror qabul qilish, mulohaza yuritish) tarixiy ta’limda to‘liq tatbiq qilinishi mumkin. Ayniqsa, tarixiy saboqlarda bir voqeani turli davrlarda turlicha talqin etilganini o‘rganish tanqidiy tafakkurni faollashtiradi. O‘zbekiston tarix ta’limi bo‘yicha tadqiqot olib borgan olimlar ham tarixiy tafakkur va tanqidiy fikrlashni uyg‘un holda rivojlantirish zarurligini qayd etgan. Jumladan, F.Eshonqulovning ta’kidlashicha, tarixiy faktlar asosida fikrlovchi shaxs yetishtirish uchun o‘qituvchi nafaqat tarixiy bilim, balki tahliliy va baholovchi metodologiyaga ham ega bo‘lishi kerak[9].

Tarixiy tafakkur va mediasavodxonlik integratsiyasi o‘quvchiga o‘tmishga nisbatan xolis, dalillarga asoslangan va tanqidiy yondashuvda qarash imkonini beradi. Bu esa yosh avlodda nafaqat bilim, balki fuqarolik pozitsiyasi, tarixga nisbatan mas’uliyatli munosabat shakllanishiga xizmat qiladi. Mediasavodxonlikni o‘qituvchilarda rivojlantirish, ayniqsa, tarix fani bo‘yicha mutaxassis tayyorlovchi oliy ta’lim muassasalari uchun strategik-pedagogik vazifalardan biridir. Chunki bu yo‘nalish o‘qituvchidan axborotni izlash, tanlash, tahlil qilish va talabalarga uni puxta tushuntira olish kompetensiyasini talab etadi. Mediasavodxonlik faqat raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan

emas, balki axborot madaniyatini shakllantirish, manipulyativ xabarlarini farqlash, feyk yangiliklarni aniqlash va tarixiy kontekstda baholash kabi murakkab ko‘nikmalar bilan uzviy bog‘liq[4].

XULOSA. Pedagogik jihatdan qaralganda, mediasavodxonlikni shakllantirishda konstruktivistik yondashuv muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuvga ko‘ra, o‘quvchi o‘z bilimi va tajribasini mustaqil tarzda quradi, o‘qituvchi esa bilim egallash jarayonini yo‘naltiruvchi rolini bajaradi. Tarixiy matnlar va ommaviy axborot vositalaridagi tarixiy kontentni birgalikda tahlil qilish, turli pozitsiyalardagi tarixiy materiallar bilan ishlash orqali tanqidiy tafakkur va mediasavodxonlik rivojlanadi[8].

Amaliy jihatdan olib qaralganda, mediasavodxonlikni shakllantirish uchun interfaol pedagogik texnologiyalar, loyiha asosida o‘qitish (project-based learning), tadqiqotga asoslangan yondashuv (inquiry-based learning) va media-analitik mashg‘ulotlar qo‘llanilishi lozim. Jumladan, tarixiy mavzuga doir maqolalarni tahlil qilish, tarixiy voqealarni aks ettiruvchi video yoki podkastlarni ko‘rib chiqish, ularning muallifi, yaratilgan vaqti va konteksti asosida baholash bo‘lajak o‘qituvchilarning nafaqat bilimini, balki axborotga tanqidiy munosabatini ham shakllantiradi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Қосимов Ш.Қ. Таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологиялари. –Тошкент: Ўқитувчи, 2020. – 192 б.
2. Раҳимов Ф.Ш. Тарих таълимида инновацион ёндашувлар. –Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2019. – 156 б.
3. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.F.Paris:UNESCO, 2011.-190 p.
4. Potter W.J. Media Literacy. –Thousand Oaks: SAGE Publications, 2013. – 384 p.
5. Турдиев А.Н. Тарихий манбаларни таҳлил қилиш методологияси.-Тошкент: Фан,2017.- 208 б.
6. Назаров Қ.К. Таълимда рақамли саводхонликни шакллантириш. // Педагогика журнали. – 2022. – №2. – Б. 56–61.